



Notat

Orientering til Socialudvalget om spørgsmål vedr. magtanvendelsesstatistik 2025

Socialudvalgets medlem Joanne Bywater (LA) har den 25. august sendt en række spørgsmål til Socialforvaltningen forud for behandling af punktet om magtanvendelsesstatistik 2025 på Socialudvalgets møde den 26. august. Sagen om magtanvendelsesstatistik er blevet udsat fra Socialudvalgets møde den 26. august til udvalgets møde den 16. september. Socialudvalget modtager hermed svar på Joanne Bywaters spørgsmål forud for udvalgsbehandlingen.

Besvarelsen af Joanne Bywaters spørgsmål vil ske tematiseret, med henblik på at undgå overlappende besvarelser. Besvarelserne vil ske inden for følgende temaer:

- Registreringspraksis
- Fordeling af magtanvendelserne og opfølgning
- Ulovhjemlede magtanvendelser

Joanne Bywater bemærker som indledning til sine spørgsmål, at forvaltningens beskrivelse af udviklingen i akutte magtanvendelser i sagen er misvisende, da forvaltningen skulle have skrevet at "magtanvendelserne er faldet markant". Forvaltningen bemærker hertil, at det alene er faldet i antallet af registrerede forhåndsgodkendte magtanvendelser fra 2024 til 2025, som er beskrevet som markant i udvalgssagens bilag 2 – udvalgssagen beskriver således ikke et generelt markant fald i magtanvendelser.

Det markante fald i forhåndsgodkendte magtanvendelser skyldes, som angivet i udvalgssagen, en ændring af kravene til registrering og indberetning af forhåndsgodkendte magtanvendelser, som indebærer, at de ikke længere skal registreres enkeltvis hver gang, de anvendes, men derimod ved godkendelsesperiodens afslutning med et skøn over, hvor ofte magtanvendelsen har været anvendt.

Registreringspraksis

Besvarelsen nedenfor vedr. registreringspraksis tager afsæt i følgende spørgsmål fra Joanne Bywater:

- Hvordan sikrer vi, at faldet i registreringer ikke dækker over et mørketal?

08-09-2026

Sagsnummer i F2
2026 - 18770

Dokumentnummer i F2
11929718

Sagsnummer i eDoc
2026-0290571

- Hvordan vil forvaltningen fremover måle, om den faktiske brug af magt falder – når registreringerne ikke længere kan bruges direkte til at sammenligne år for år?

Der vil altid være en risiko for, at der er magtanvendelse, der fejlagtigt ikke bliver indberettet. Socialforvaltningen arbejder aktivt for at sikre kendskab til reglerne og krav om registrering, herunder at holde fokus på viden og læring af de dilemmaer, der uvægerligt opstår i arbejdet med mennesker med betydelige funktionsnedsættelser, herunder også børn, der er anbragt eller i aflastning. Det gør Socialforvaltningen ved at have netværk, introducere nye medarbejdere til regler og retningslinjer, drøfte dilemmaer på personalemøder, hvor der drøftes de magtanvendelser, der er foretaget. Dertil kommer sagsbehandlers vurdering og opfølgning på en indberettet magtanvendelse og tilsyn med tilbuddet, hvor der blandt andet vurderes på tilbuddets kendskab til magtanvendelsesregler. Forvaltningen har således stort fokus på at sikre korrekte registreringer, herunder at alle påkrævede registreringer finder sted.

Som følge af organisationsændringen pr. 1. januar 2025 opgøres data ikke længere fordelt på de tidligere centre. Data for 2024 og 2025 er derfor ikke direkte sammenlignelige nedbrudt på centerniveau. Data kan dog stadig sammenlignes på det aggregerede niveau, altså forvaltningsniveau. Tilsvarende er det stadig muligt at sammenligne udviklingen på tilbudsniveau, som det er oplyst i den aktuelle sag, se udvalgssagens bilag 1. Med magtanvendelsesstatistikken for 2026 vil det igen blive muligt at sammenligne centerniveau år for år fra 2025 og frem.

Fordeling af magtanvendelserne og opfølgning

Besvarelsen nedenfor vedr. fordeling af magtanvendelserne og opfølgning tager afsæt i følgende spørgsmål fra Joanne Bywater:

- Hvor mange borgere står for en meget stor del af magtanvendelserne – og hvad gør vi konkret i de sager? Hvordan sørger vi for at det ikke bliver "hverdag" for de børn, hvor det sker ofte.

Forvaltningen opgør, hvor mange borgere de udførte magtanvendelser fordeler sig på, hvilket drejer sig om 305 borgere samlet for både børn og voksne for 2025. Se fordeling på centerniveau i udvalgssagens indstilling. Derudover er forvaltningen løbende opmærksom på udviklingen i magtanvendelser, samt om der er nogle konkrete borgere, hvor der foretages flere magtanvendelser. Det er erfaringen, at magtanvendelserne i høj grad koncentrerer på få personer på børneområdet, mens det er mere ligeligt fordelt på voksenområdet.

Størstedelen af de akutte magtanvendelser er i 2025 foretaget i Center for Børn og Unge (CBU). Det handler bl.a. om unge med en høj grad af suicidal adfærd, som har nødvendiggjort indgreb for at forhindre at de

gjorde skade på sig selv. Dertil handler det om unge med misbrugsproblemer, hvor person- og rumundersøgelser har været nødvendige for at forhindre rusmiddelbrug og indsmugling af ulovlige genstande. Derudover har der været unge med komorbide lidelser (fx autisme og adfærdsforstyrrelser), hvor det har været nødvendigt at gribe ind med fysiske magtanvendelser. Se uddybende om årsager på de enkelte tilbud i udvalgssagens bilag 2.

På voksenområdet fordeler magtanvendelserne som udgangspunkt lidt mere jævnt, men der kan være perioder med enkelte borgere, hvor der foretages flere magtanvendelser. Der henvises her til udvalgssagens bilag 2, hvor der på tilbudsniveau beskrives årsager til magtanvendelserne.

Der er i de forskellige voksencentre fokus på det forebyggende arbejde, og at drage læring af magtanvendelserne, når de finder sted. Fx arbejdes der i Center for Midlertidige og Selvstændige boformer metodisk ud fra forskellige faglige tilgange og vidensbaserede metoder, herunder f.eks. Low arousal (LA) og Low arousal 2 (LA2). Både LA og LA2 er med til at forebygge trusler, vold og magtanvendelse samt fremme trivsel.

Der er ligeledes et stort fokus på at forebygge og reducere antallet af magtanvendelser på børneområdet i CBU. Der anvendes blandt andet individuelle risikovurderinger af de unge for at forebygge situationer, hvor det bliver nødvendigt at foretage indgreb. Risikovurderingerne har indflydelse på, hvordan personalet håndterer de unge i dagligdagen, hvor indsatsen tilpasses afhængigt af om den unge vurderes at være i grøn, gul eller rød zone. Vurderingerne bygger på observationer, tidligere hændelser og gruppedynamikker. Risikovurderinger bruges også ved overlap, så den pædagogiske indsats tilpasses den enkelte unges risikoniveau.

På myndighedsområdet indgår magtanvendelser som en del af det personrettede tilsyn, hvor sagsbehandleren modtager alle indberetninger og vurderer, om den konkrete magtanvendelse overholder de grundlæggende principper for at foretage en magtanvendelse – både i forhold til de enkelte tilfælde og i det samlede overblik for den enkelte borger.

Ulovhjemlede magtanvendelser

Besvarelsen nedenfor vedr. ulovhjemlede magtanvendelser tager afsæt i følgende spørgsmål fra Joanne Bywater:

- Hvor mange indgreb lå uden for den relevante lovbestemmelse?
- Hvor mange var efterfølgende begrundet i nødværge/nødret?
- Hvor mange vurderedes faktisk ulovlige og hvilke konsekvenser havde det, når/hvis de var?

Der var i 2025 i alt 202 magtanvendelser, der falder uden for serviceloven og voksenansvarsloven. Heraf var 81 magtanvendelser begrundet i nødværge/nødret, mens 121 magtanvendelser var ulovlige magtanvendelser, dvs. de var ikke hjemlet i nogen anden lovgivning.

Af tabel 2 og 3 i indstillingen til udvalgssagen fremgår fordelingen på hhv. voksenområdet og børneområdet. Det er vigtigt at bemærke, at et indgreb uden for de to loves bestemmelser (serviceloven og voksenansvarsloven), ikke nødvendigvis betyder, at indgrebet var uberettiget. I visse situationer kan reglerne om nødret eller nødværge finde anvendelse. Disse regler giver mulighed for at handle for at afværge en overhængende fare eller skade, selvom indgrebet ikke er hjemlet i de to love. Nødretsreglerne supplerer således serviceloven og voksenansvarsloven i akutte og ekstraordinære situationer. Se bilag 1.a for forklaring på nødret, nødværge og ulovlige magtanvendelser, herunder eksempler.

Alle magtanvendelser – uanset om de er lovlige (hjemlede) eller ulovlige (ikke-hjemlede) – skal altid drøftes i personalegruppen med henblik på at forebygge fremtidige magtanvendelser og eventuelt tilpasse indsatsen. Både hjemlede og ulovlige magtanvendelser skal indberettes til Socialstyrelsen. Det vurderes konkret og individuelt, om en magtanvendelse får tjenstelige følger for medarbejderen, fx advarsel eller bortvisning. I sjældne tilfælde kan en magtanvendelse også føre til politianmeldelse, for eksempel hvis medarbejderen har handlet langt ud over grænserne for et skønnet ulovligt nødværge. Socialtilsynet har mulighed for at følge op på sådanne sager, blandt andet gennem uanmeldte besøg.

Socialforvaltningen har desuden fokus på at forebygge forråelse på tilbuddene, og de administrative centre kan følge op med dialog om undervisning i magtanvendelser eller andre nødvendige tiltag på det enkelte tilbud.

Bilag 1.a Straffelovens §§ 13 & 14 Nødværge og nødret

Nødværge og nødret

Nødværge og nødret handler grundlæggende om at varetage hensynet til personalets, borgernes og andres sikkerhed i akutte og uforudsete situationer, hvor der opstår fare for skade. Der kan ikke gives tilladelse til magtanvendelse eller andre indgreb i selvbestemmelsesretten ud over de nævnte tilfælde i servicelovens §§ 125-129. Al anden anvendelse af magt er ikke tilladt. Hvis man handler i nødværge eller nødret kan ellers strafbare handlinger blive straffrie.

Nødværge - straffelovens § 13: Nødværge kan oversættes til at "forsvare sig selv". For at en handling kan betragtes som straffri nødværge, forudsættes, at den har været nødvendig og forsvarlig for at modstå eller afværge et påbegyndt eller overhængende uretmæssigt angreb. Et sådant angreb kan være rettet mod hvad som helst og ikke bare en persons liv, legeme eller frihed, men eksempelvis også hærverk, brandstiftelse mv. Eksempler kan være:

- En pædagog oplever, at en beboer angriber denne med en kniv og følger sig nødsaget til at slå ud efter borgeren og slå kniven ud af beboers hånd og fastholde denne, indtil politiet kommer.
- Som ovenstående bare, at beboers angreb er rettet mod en anden beboer.

Der er indbygget et krav om forholdsmæssighed (proportionalitet) mellem angrebet og den handling, der imødegår angrebet, så ikke ethvert angreb kan gøre enhver handling straffri. Afværgehandlingen må ikke gå åbenbart ud over, hvad der er forsvarligt.

Nødret - straffelovens § 14: Nødret betyder at handlingen var nødvendig for at afværge en truende skade på person eller værdier. Eksempler kan være:

- Hvis man må gribe til magt for at forhindre en person i at gå ud foran en bil eller et tog.
- At fravriste en nøgle til et fælles medicinskab grundet suicidal hensigt
- Hindre domsanbragt person i at forlade tilbuddet på grund af overhængende recidivrisiko.

Handlingerne er ulovlige, men man straffes ikke, fordi man gør det for at afværge større skade. Kunne man inden for lovens rammer have opnået samme resultat, kan man dog godt blive straffet.

Ulovlige magtanvendelser

Endeligt kan der være magtanvendelser, som ikke er tilladte efter nogen lovgivning, og derfor anses disse som ulovlige. Disse kan fx være indlåsning i borgerens bolig på baggrund af begrundet bekymring for borgeren. Nogle af indberetninger vedr. indlåsning i borgerens bolig er dog ikke tilstrækkelig begrundet ift. at låse sig ind i borgerens bolig,

hvorfor de kategoriseres som indgreb uden lovhjemmel. Se evt. afsnittet øvrige magtanvendelser under borgere med psykiske lidelser i udvalgssagens bilag 2 (side 7). Et eksempel fra børneområdet er på aflastning, hvor man ikke kan bruge reglerne om voksenansvarsloven. Det betyder i praksis, at hvis man fx bruger en fastholdelse, som er mindre indgribende end nødværge og nødret, så er der tale om en ulovlig magtanvendelse.